

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Порівняльна характеристика за Особливою частиною кримінальних кодексів (загальним правом) злочинів проти здоров'я людини в кримінальному законодавстві України, Англії, США, Японії, ФРН, Франції та Італії.»

Студента III курсу, групи МП-31

Напряму підготовки (спеціальності)

293 «Міжнародне право»

Проця Д.В

Керівник: Тенєшев Вячеслав Фарідович

Національна шкала: _____

Університетська шкала: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____

(підпис)

(прізвище та

ініціали)

_____

(підпис)

_____

(прізвище та

ініціали)

Тернопіль 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я	5
1.1 Історія розвитку законодавства про відповідальність за злочини проти здоров'я України, Англії, США, Японії, ФРН, Франції та Італії.....	5
1.2 Поняття, загальна характеристика злочинів проти здоров'я в Україні та зарубіжних країнах.....	17
РОЗДІЛ 2. ВИДИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я	20
2.1 Заподіюють шкоду здоров'ю різного ступеня тяжкості: порівняльний аналіз в Україні та зарубіжних країнах.....	20
2.2 Пов'язані з вчиненням неодноразових насильницьких дій, а також не пов'язані із застосуванням насильства.....	21
ВИСНОВОК	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Порівняльне правознавство, що склалося на рубежі ХХ ст., розвивається швидкими темпами. Ще недавно воно розглядалося як вузька сфера, сьогодні ж його визнають необхідним елементом науки і правової культури. Застосування методу порівняльного правознавства при вивченні історії права, філософії права, загальної теорії права дозволяє краще пізнати як зарубіжне, так і національне право. Законодавець використовує порівняльне право для вдосконалення національного права. Така ж можливість відкрита правовій доктрині та судовій практиці. Порівняльне право необхідне і для розвитку національного кримінального права, і сьогодні багато юристів в Україні зацікавилися ним, для того, щоб краще пізнати і зрозуміти українське кримінальне право.

Актуальність теми. Інститут дії кримінального закону в просторі розкриває одну з найважливіших його характеристик - можливість застосування до особи, яка вчинила злочин, що визначає актуальність теми дослідження. Проблема дії кримінального закону в просторі отримала широке висвітлення в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених-юристів, проте наявні дослідження відносяться головним чином до кримінального законодавства, що передував нині діючому новому Кримінальному закону, що містить ряд нових положень про дію кримінального закону в просторі. Ці норми-принципи ще не отримали належного наукового висвітлення. Зокрема, до них можна віднести питання про застосування кримінального закону України до громадян України, які вчинили злочини за межами України. У сучасних умовах спостерігається різке зростання числа злочинів, що здійснюються українськими громадянами поза межами держави. Тим часом багато питань притягнення їх до відповідальності не отримали належного висвітлення в кримінальному законодавстві. Удосконалення українського законодавства про межі дії кримінального закону в просторі є необхідною передумовою забезпечення соціальної справедливості. Ці

обставини викликають необхідність дослідження питань застосування українського кримінального закону в просторі. Тільки враховуючи досягнення науки кримінального права і міжнародного права, накопичений досвід, можна знайти правильний підхід до оцінки принципів дії кримінального закону в просторі, виявити можливості для співпраці держав в області боротьби зі злочинністю.

Збільшені вимоги і завдання боротьби зі злочинністю, нові практичні відносини, що складаються в країнах ближнього зарубіжжя, спрямовані на врегулювання правопорядку і захист прав та інтересів громадян, а також потреби правозастосовних органів вимагають подальшого розвитку методологічних основ кримінального права. Однією з таких актуальних проблем є дослідження засад вчення про дію кримінального закону в просторі та осмислення практики застосування відповідних кримінально-правових норм у діяльності правоохоронних органів.

Метою курсової роботи є теоретичний і порівняльний аналіз дії українського кримінального законодавства в просторі, вивчення досвіду реалізації принципів дії кримінального закону в зарубіжному законодавстві, а також розробка пропозицій і рекомендацій, які могли б служити теоретичними передумовами для подальшого вдосконалення українського законодавства в цій галузі.

Об'єктом дослідження є зміст і розвиток дії кримінального закону.

Предметом курсової роботи є правове регулювання принципів дії кримінального закону в просторі з урахуванням особливостей дії цих принципів в країнах ближнього зарубіжжя.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я

1.1 Історія розвитку законодавства про відповідальність за злочини проти здоров'я України, Англії, США, Японії, ФРН, Франції та Італії

Поглиблене вивчення сучасного зарубіжного кримінального права та тенденцій його розвитку має велике значення. Звернення до досвіду зарубіжної законотворчості дозволяє представити вітчизняну правову систему в співвідношенні з правовими системами інших держав [4, с.116]. Правова картина світу складається з безлічі існуючих і функціонуючих на сучасному етапі розвитку суспільства національних правових систем. Наявність загальних ознак і рис у різних правових систем дозволяє класифікувати їх між собою або поділяти в залежності від тих чи інших загальних ознак і критеріїв на окремі групи або правові сім'ї.

Для держав англо-саксонської системи права характерна пріоритетна роль судового прецеденту, хоча до теперішнього часу, безумовно, діє і велике кримінальне законодавство. Навпаки, в державах романо-германської системи провідним джерелом кримінального права є закон. При цьому діють як кодифіковані, так і некодифіковані кримінальні закони. У ряді держав (Франція, Англія, США та ін.) джерелами кримінального права є підзаконні акти, видані виконавчими органами державної влади. Особливе місце серед джерел кримінального права зарубіжних держав займає конституційне законодавство. В ньому нерідко закріплюються найважливіші кримінально-правові принципи (заборона надання кримінальному закону зворотної сили, заборона карати двічі за одне і те ж і ін.) або визначаються ознаки деяких державних злочинів (зради, шпигунства і т. п.). Ряд сучасних держав визнав джерелами кримінального права і міжнародні угоди (Франція, Німеччина, Швеція та ін.).

В даний час кримінальне право багатьох зарубіжних держав піддається інтенсивному реформуванню. Так, нові кримінальні кодекси були прийняті в

1992 році у Франції, в 1994 - в Ємені, в 1995 - в Іспанії, в 1997 - в Польщі. Інші держави обрали шлях прийняття нових редакцій чинних кодексів (наприклад, Німеччина, Швейцарія, Китай). При цьому прийняття нового КК або його нової редакції не завжди свідчить про прогресивні зміни в правових системах (наприклад, КК 1994 року). Дана стаття присвячена аналізу кримінального законодавства про відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю провідних зарубіжних країн, які відносяться до романо-німанської і англо-саксонської правовим сім'ям. Основною ознакою романо-германської правової сім'ї є її формування на основі римського права. Романо-германська правова сім'я об'єднує правові системи багатьох держав сучасного світового співтовариства. Існує вона на європейській території в країнах Латинської (Італія, Іспанія, Португалія) і романо-германської (Франція, Німеччина, Швеція) мовних груп. Крім того, до цієї правової сім'ї належать правові системи держав континентальної Європи, Латинської Америки, значної частини Африки, країн Близького Сходу.

Правова система Італії відноситься до континентальної системи, у зв'язку з цим основним джерелом кримінального права Італії є Кримінальний кодекс. Злочини проти особи передбачені в дванадцятому розділі Кримінального кодексу Італії, що містить три глави. Така структура Особливої частини КК Італії пояснюється тим, що він був прийнятий в період фашистської диктатури 1930 року, коли на перше місце висувалися інтереси держави, а не особистості [2, с.90]. Перша глава «злочини проти життя і особистої неушкодженості» містить склади заподіяння шкоди здоров'ю, побоїв і залишення без допомоги. КК Італії передбачає наступні види злочинів проти здоров'я людини: побої, умисні тілесні ушкодження, тілесні ушкодження, вчинені при обтяжуючих обставинах, необережні тілесні ушкодження, бійки.

КК Італії в ст. 581 розглядає побої, в результаті яких настає фізична або душевна хвороба. Заподіяння тілесних ушкоджень і нанесення побоїв різняться тільки ступенем тяжкості шкоди. Справа про побої є справою

виключно приватного обвинувачення. У ст. 582 КК Італії міститься відповідальність за умисне заподіяння тілесних ушкоджень, що спричинили фізичну або душевну хворобу. В італійській судовій практиці під хворобою розуміється «будь-який анатомічний або функціональний розлад організму людини, навіть локалізований, незначної тяжкості і не впливає на Основні органічні функції, але приводить до виникнення хвороби, що не перешкоджає поверненню потерпілого до роботи» [3].

У разі, якщо хвороба триває не більше 20 днів і злочин скоєно без обтяжуючих обставин, кримінальна справа порушується тільки за приватною скаргою потерпілого (ч.2 ст. 582 КК Італії). Ст.583 КК Італії передбачає відповідальність за тяжкі та особливо тяжкі умисні тілесні ушкодження. Тяжкими є умисні тілесні ушкодження, що спричинили:

1) виникнення хвороби, що ставить в небезпеку життя потерпілого, або хвороби або неможливості приступити до звичайних занять протягом часу, що перевищує 40 днів;

2) постійне ослаблення будь-якого почуття або органу.

Особливо тяжкими є умисні тілесні ушкодження, що спричинили:

1) виникнення невиліковної хвороби;

2) втрату будь-якого почуття;

3) втрату кінцівки або каліцтво або втрату функції будь-якого органу або здатності до дітородіння, або ж постійне і серйозне порушення мови;

4) спотворення або незгладимий шрам на обличчі.

Законом № 194 від 22 травня 1978 р з числа особливо тяжких тілесних ушкоджень були виключені передчасні пологи і переривання вагітності. КК Італії так само містить відповідальність за заподіяння тілесних ушкоджень з необережності (ст.590 КК Італії). Справа про необережне заподіяння тілесних ушкоджень порушується за приватною скаргою потерпілого, за винятком випадків порушення правил техніки безпеки праці (ч.5 ст. 590 КК Італії). Італійський КК особливо виділяє необережні тілесні ушкодження, заподіяні в результаті порушення правил дорожнього руху або правил техніки безпеки

праці. Окремо КК Італії виділяє склад бійки (ч.1 ст. 588 КК Італії). Заподіяння тілесних ушкоджень у бійці тягне за собою більш сувору відповідальність, ніж необережне заподіяння тілесних ушкоджень. Серед юридичних цінностей відразу ж слідом за життям кримінальні законодавства країн Латинської Америки називають фізичну цілісність і здоров'я людини. У кримінальному законодавстві країн Латинської Америки поняття «тілесні ушкодження» трактується досить широко. Воно включає в себе нанесення ударів, побоїв, пошкоджень, в результаті яких наступають психічні розлади. Передбачаються кілька видів тілесних ушкоджень в залежності від характеру і тяжкості наслідків, що настали.

Класифікуються тілесні ушкодження відповідно до КК Перу наступним чином [18, с.60]:

- а) умисні тяжкі тілесні ушкодження;
- б) умисні тяжкі тілесні ушкодження зі смертельним результатом;
- в) менш тяжкі умисні ушкодження;
- г) менш тяжкі ушкодження зі смертельним результатом;
- д) пошкодження через недбалість і необережність.

Тяжкі тілесні ушкодження в більшості країн Латинської Америки характеризуються насамперед ознакою небезпеки для життя. Аргентинська кримінальна доктрина стверджує, що небезпечними для життя є тільки пошкодження, що тягнуть за собою патологічні процеси, які можуть привести до смертельного результату. Умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя, зустрічається найбільш часто в судовій практиці країн Латинської Америки. При цьому шкода завжди заподіюється життєво важливим органам людини. Обов'язковою умовою є існування реальної загрози смерті потерпілому. Під ранами, небезпечними для життя, в Аргентинській кримінальній доктрині маються на увазі всі пошкодження людського організму, нанесені будь-якою зброєю (інструментом) або будь-яким тупим предметом. До ран відносяться удари, надриви, розриви внутрішніх органів, розтрощення або відрив різних частин тіла. До тяжкого

тілесного ушкодження за ознакою небезпеки для життя відноситься також введення у внутрішні органи сторонніх тіл, видалення яких без порожнинної операції неможливо.

КК Нікарагуа до тяжких тілесних відносить пошкодження, що заподіюють розлад здоров'я, небезпечне для життя потерпілого, або спричинили втрату працездатності, постійне ослаблення одного з почуттів або органів, а також передчасні пологи у жінок. За законодавством ряду країн наводяться приблизно однакові визначення тяжких тілесних ушкоджень, а в деяких випадках вони збігаються. Відмінність полягає в передбачених за нанесення тілесних ушкоджень покараннях. Згідно КК Нікарагуа менш тяжким тілесним ушкодженням є заподіяння будь - якої шкоди фізичному здоров'ю особи, а легким тілесним ушкодженням-заподіяння шкоди здоров'ю, яке позбавлене ознак тяжкого і менш тяжкого тілесного ушкодження [10, с.98].

До менш тяжких тілесних ушкоджень КК Перу відносить таке порушення анатомічної цілісності тканин, функцій органів і тканин, яке спричинило б за собою короточасний розлад здоров'я, незначну стійку втрату працездатності, а також тілесне ушкодження, яке викликало б незначний розлад здоров'я без втрати працездатності. У кримінальному законі країн Латинської Америки не називаються ознаки умисного легкого пошкодження. Проте ми можемо зробити висновок про те, що умисним легким тілесним ушкодженням визнається таке заподіяння шкоди здоров'ю людини, яке позбавлене ознак, передбачених для менш тяжкого тілесного ушкодження. Поряд із зазначеними тілесними ушкодженнями Кримінальні кодекси країн Латинської Америки передбачають відповідальність за тілесні ушкодження, заподіяні з необережності. Кримінальне законодавство країн Латинської Америки визначає відповідальність за необережні тяжкі та необережні менш тяжкі тілесні ушкодження. Слід зазначити, що суттєвих відмінностей у визначенні необережної форми вини в законодавстві країн Латинської

Америци та кримінальному законодавстві країн континентальної Європи не виявлено.

В Іспанії 24 травня 1996 р. набув чинності новий Кримінальний кодекс, прийнятий в 1995 році. Цей кодекс змінив КК 1870 року, що діяв з численними поправками. В цілому новий КК Іспанії являє собою прогресивний і демократичний правовий документ. Ідея кримінально-правової реформи є триєдиною: декриміналізація застарілих злочинних діянь, криміналізація нових суспільно небезпечних дій (наприклад, генетичних маніпуляцій) та уточнення ознак інших злочинних діянь (наприклад, розкрадань). Третьою, не менш значущою, стала ідея захисту основних прав і свобод особистості. Це завдання зумовило появу в КК нових положень про відповідальність за різні посягання на основні права людини і громадянина. Система Особливої частини характеризується пріоритетом охорони особистості.

Іспанська КК складається з трьох книг. У першій містяться положення Загальної частини, що відносяться до двох категорій злочинних діянь: злочинів і проступків. Друга книга, що відкриває Особливу частину Кодексу, встановлює ознаки конкретних видів злочинів і санкції за їх вчинення. Найменша за обсягом третя книга передбачає відповідальність за проступки. Укладачі іспанського КК прагнули до його повної універсальності. Проте, незважаючи на прагнення іспанського законодавця до повної кодифікації кримінально-правових норм, текст КК Іспанії прямо говорить про існування спеціальних законів і кримінально-правових норм інших нормативних актів (регламентів), не включених до цього Кодексу. Для Іспанії існування спеціальних кримінальних законів, що діють паралельно з КК, є традиційним.

Таким чином, джерелами кримінального права Іспанії є КК 1995 року, спеціальні кримінальні закони, що містять окремі кримінально-правові норми, і підзаконні акти (регламенти). До таких джерел може бути віднесена і Конституція Іспанії 1978 року, що містить ряд кримінально-правових

принципів. В КК Іспанії 1995 року є одна стаття, яка не має аналогів в кодексах країн континентальної Європи, Латинської Америки, України. Стаття 157 КК Іспанії передбачає кримінальну відповідальність за умисне нанесення тілесних ушкоджень зародку, а ст.158 КК Іспанії - за дане діяння, вчинене з необережності. «Стаття 157. Той, хто будь-яким способом або дією завдасть зародку пошкодження або викличе у нього хворобу, що загрожує його нормальному розвитку, або заподіє йому серйозний фізичний або психічний дефект карається позбавленням волі..., а також позбавляється права займатися медичною діяльністю в будь-якому державному або приватному закладі».

Англо-саксонська правова сім'я представлена такими країнами, як Англія, США та ін. До основних джерел кримінального права Англії відносяться судові прецеденти і статuti (парламентське законодавство). На сьогоднішній день багато питань загальної частини отримали свою регламентацію в законодавстві. Ще в 1972 році палата лордів - вища судова інстанція в Англії-прийняла важливе рішення про те, що суди більше не можуть визначати конкретні види злочинів, оскільки відтепер це є прерогативою англійського парламенту. Однак це зовсім не означає, що судовий прецедент втратив своє значення в якості джерела кримінального права Англії. Його роль визначається тим, що він як і раніше покликаний закріплювати основні принципи кримінального права, заповнювати прогалини кримінального законодавства, допомагати суддям в тлумаченні законодавчих норм. Становлення і розвиток англосаксонського права пов'язано з безліччю історичних, географічних, національних, політичних, економічних та інших факторів.

Унікальність англійської правової системи полягає у відсутності в країні Кримінального кодексу. Більш того, в англійській доктрині кримінального права відсутнє будь-яке загальновизнане позначення Особливої частини кримінального права. Норми кримінального права, що стосуються злочинів проти життя і здоров'я особистості, містяться у склепіннях норм, що охопили

певні галузі кримінального права. До їх числа, наприклад, відносять Закон про злочини проти особистості 1861 році, «збори законів Англії», що виходить під редакцією лорда Хелсбері і т. д.

Англійські юристи, згідно з традиціями і рішеннями судових органів, виділяють злочини проти фізичної недоторканності, які не заподіяли смерті. Найбільш поширеними злочинами є assault (напад, загроза фізичним насильством) і battery (насильство, побої). Під assault розуміється випадок, коли винний шляхом відкритої дії погрожував або намагався торкнутися тіла потерпілого без згоди останнього таким чином, що останній мав розумні підстави вважати, що він здатний виконати свій намір. Однак, починаючи з кінця 90-х рр. ХХ століття, суди при розгляді справ про напад стали визнавати таким не тільки рух, а й просте проголошення «слів загрозового характеру», звернених до потерпілого.

З поняття assault впливає поняття battery, під ним розуміється assault, в якому застосування сили дійсно мало місце. Має місце, коли суб'єкт «навмисно або необережно вчинив дійсне або необережне застосування сили щодо тіла позивача без згоди останнього. Таке насильство може бути вчинене за допомогою будь-якого знаряддя, одухотвореного або неживого». Assault - це лише спроба застосування сили. Assault може не завершитися battery, але battery з необхідністю включає в себе assault.

Слід зазначити, що ні в законодавстві, ні в доктрині термін «фізична сила» до теперішнього часу не отримав будь-якого конкретного визначення, а суди в своїх рішеннях при описі скоєного злочину часто замінюють його словом «насильство», незалежно від того, про що йде мова - про напад або побої. Закон про злочини проти особистості 1861 року до 21 липня 1967 р. передбачав наступні види злочинів для диференціації караності.

1. Умисні тяжкі тілесні ушкодження, що кваліфікуються як felony (мають місце тоді, коли особа «протиправна і навмисна ... заподіює рани або інші важкі пошкодження тілу будь-якої особи ... з метою ... його покалічити,

спотворити або позбавити будь-якої здатності або заподіяти будь-які інші тяжкі ушкодження тілу»).

2. Тяжкі тілесні ушкодження, кваліфіковані як *misdemeanor*¹³ (мають місце тоді, коли поранення або пошкодження нанесені умисно, але без зазначених вище цілей). Закон про кримінальне право 1967 року скасував поділ злочинів на *felony* і *misdemeanor*. З моменту прийняття даного нормативно-правового акта застосовується закон і практика, що відноситься до *misdemeanor*. *Assault* і *battery* в сучасному англійському праві стали охоплювати випадки, коли дійсно завдано тілесної шкоди, тобто мають місце рани (під раною розуміють розрив шкіри) та інші тяжкі тілесні ушкодження.

До приватного випадку *assault* і *battery* англійський закон відносить *maim-mayhem*. Поняття *maim-mayhem* було відоме середньовічному європейському праву, воно означало когось понівечити, послабити, позбавити розуму так, що його здатність боротися слабшає. Під поняття *maim* підійде наступне: «виколювання людині очі, відрізання йому руки, ноги або пальця або позбавлення його будь-якого іншого органу, яким людина користується в боротьбі, але якщо потерпілий втрачає ніс або вухо, то, як він тільки спотворюється, таке пошкодження під цей склад не підійде».

Обставинами, що виключають відповідальність за *assault* і *battery*, в англійському праві визнаються:

- 1) нічим не обмежене право батьків на покарання дітей;
- 2) згода потерпілого;
- 3) хірургічні операції.

Англійське законодавство крім напади і побоїв передбачає ще відповідальність за велику кількість злочинів, спрямованих на заподіяння шкоди здоров'ю. У Законі про злочини проти особистості 1861 року є кілька спеціальних складів умисних злочинів проти фізичної недоторканності, в тому числі і тих, вчинення яких здатне поставити в небезпеку велике число людей. До них відносяться, наприклад, вибух, що заподіює тяжкі тілесні ушкодження; замах на вчинення вибуху; незаконне виробництво або

володіння вибуховими речовинами. Чинне Американське кримінальне право-вище досить своєрідне і складне. У США як і в Англії, має місце поєднання загального і статутного права, відсутня єдина кримінально-правова система, що обумовлено особливостями американського федералізму: існують 53 самостійні системи - 50 штатів, Федеральна, округу Колумбія і вільно приєдналася держави Пуерто-Ріко. Характерною особливістю американської кримінально-правової системи є правовий дуалізм, що означає, що на території кожного штату діє право даного штату, а за певних умов застосовується федеральне право. Роль федерального КК виконує розділ 18 Зводу законів США. Він не має чіткого поділу на загальну і Особливу частини, хоча перша глава "Загальні положення" в основному групує інститути Загальної частини кримінального права, а інші глави акумулюють норми Особливої частини. Перша глава, невелика за обсягом, регламентує питання класифікації злочинних діянь, неосудності, співучасті, дії федерального кримінального законодавства в просторі. Тут же дається тлумачення термінів, використовуваних в тексті закону. Глави, що утворюють особливу частину, розташовані в алфавітному порядку. Критерій цінності правоохоронних інтересів (благ) при побудові Особливої частини не використовується. До недоліків федерального кримінального законодавства слід також віднести значну складність і казуїстичність формулювань, суперечливість і колізійність кримінально-правових норм, відсутність термінологічного однаковості.

У зв'язку з безуспішністю спроб прийняття нового федерального КК адміністрація Президента США зробила ряд кроків з видання окремих кримінальних законів. У 1960-80-і рр. практично всі американські штати провели кримінально-правову реформу. Поштовхом для проведення реформи послужив приблизний КК США 1962 року, розроблений і опублікований Інститутом американського права. Він носив рекомендаційний характер, проте його положення були використані низкою Штатів при складанні власних КК. У системі злочинів проти здоров'я центральне місце займають

assault і battery. За своїм походженням це злочини англійського загального права. Аналізуючи ці види злочинів в їх основному, найпростішому, вигляді, американські юристи частіше посилаються на прецеденти з практики англійських судів, ніж на рішення, винесені американськими суддями.

У законодавстві Штатів assault і battery визначаються по-різному. Простий напад УК штату Іллінойс визначає таким чином «особа здійснює напад, якщо, не маючи на це законних прав, вона поводить таким чином, що це вселяє іншому розумні побоювання, що йому будуть нанесені побої» [11]. КК штату Міннесота простий напад визначає як «вчинення дії з наміром залякати іншого негайним заподіянням тілесної шкоди або смерті». Кваліфікуючими ознаками цього злочину є повторність взагалі або щодо якої-небудь конкретної людини протягом певного терміну, напад за ознаками раси, кольору шкіри, віросповідання, статі, віку і т. д.

Згідно КК Нью-Йорка простий напад має місце тоді, коли особа:

- 1) має намір заподіяти тілесну шкоду іншій особі, заподіює таку шкоду цій або третій особі;
- 2) з необережності заподіює тілесну шкоду цій або третій особі;
- 3) по злочинній недбалості заподіює тілесну шкоду іншій особі за допомогою смертоносною зброї або небезпечного знаряддя.

У законодавстві багатьох штатів assault і battery поділяються на ступені, зазвичай на три, як в КК Нью-Йорка, але іноді на більше число ступенів, наприклад, в КК штату Кентуккі - на чотири, в КК Міннесоти - на п'ять. Найменш небезпечно-це напад першого ступеня. Поняття тяжкого нападу, як правило, сформульовано в Кримінальних кодексів Штатів шляхом перерахування ознак, при наявності яких напад підлягає суворому покаранню.

Наприклад, згідно з КК Нью-Йорка особа вчиняє тяжкий напад, якщо:

- 1) має намір заподіяти тяжку тілесну шкоду іншому і заподіює таку шкоду йому або третій особі, використовуючи смертоносну зброю або небезпечно знаряддя;

2) має намір серйозно і назавжди спотворити іншого або ампутувати або назавжди вивести з дії будь-якої член або орган його тіла і заподіює таку шкоду йому або третій особі;

3) за обставин, що виявляють крайню байдужість до цінності людського життя, з необережності здійснює поведінку, якою створюється серйозний ризик позбавлення життя іншого, в результаті чого потерпілому заподіюється тяжка тілесна шкода;

4) у ході та під час вчинення або спроби вчинення злочину або безпосередньо під час втечі з місця злочину воно або інший учасник заподіює тяжку тілесну шкоду особі, яка не є її співучасником.

Право США серед тяжких тілесних ушкоджень виділяє особливий злочин. У статутному праві США цей злочин-одне з найбільш розрізняються в законодавстві окремих штатів, які визнають таім як спотворення і нанесення ран. У розділі 8 «Злочини проти особистості» КК Каліфорнії йому присвячена окрема (друга) глава. Понівечення в ній визначено досить казуїстично: особа винна в понівеченні, якщо воно неправомірно і зловмисно позбавляє людську істоту будь-якого члена, спотворює його або робить марним або відрізає мову, виколує око, прорізає ном, вухо або губи. Особа винна в тяжкому понівеченні, якщо воно за обставин, що виявляють крайню байдужість до фізичного або психічного здоров'я людини, навмисно і назавжди робить його непрацездатним або спотворює його, або позбавляє його кінцівок, якогось органу або члена. За законодавством Нью-Йорка таім має місце тоді, коли хто-небудь з умислом вчинити felony заподіє іншій особі умисну шкоду, що полягає в каліцтві, яке значно спотворює, або позбавляє або робить недієздатним будь-якої орган тіла, шляхом пошкодження органу завдає значної шкоди фізичній силі.

Деякою специфікою володіють джерела кримінального права Австралії. Це викликано тим, що кримінальне право Австралії сформувалося переважно під впливом англійського кримінального права. Правові акти країн романо-німецької системи права мали лише частковий вплив на розвиток

австралійського кримінального права. Джерелами кримінального права є прецеденти, законодавство і правові звичаї. Історично вже з появою перших англійських колоній в Австралії застосовувалося як загальне право, так і статути. Так, всі норми прецедентного права і парламентські акти, що діяли в Англії на 25 липня 1828 р., підлягали обов'язковому застосуванню в колоніях. До недавнього часу в Австралії копіювалися рішення англійських судів, а постанови Палати лордів та інших британських апеляційних судів мали пріоритет над рішеннями австралійських судів. Силу прецеденту в австралійській системі загального права мають рішення Верховного Суду кожного штату, Верховного Суду Австралійської столичної території, Верховного Суду Північної території, Федерального суду, сімейного суду і Високого суду Австралії. На думку австралійських правознавців, джерелами загального права Австралії є рішення аналогічних судів у Новій Зеландії, Канаді та США.

1.2 Поняття, загальна характеристика злочинів проти здоров'я в Україні та зарубіжних країнах

У КК Франції злочини, які посягають на здоров'я особи розглядаються в рамках розділу "Злочини проти фізичної та психічної недоторканості особи". Злочини проти фізичної недоторканості так само поділяються на умисні та неумисні, які вчинюються через незграбність, необачність, неухважність, недбалість, порушення обов'язку щодо безпеки, покладеного законом або підзаконним нормативним актом.

До цих злочинів належать такі.

1.Тортури та акти варварства (ст. 222-1 КК Франції). У кримінальному законодавстві ці поняття не розкриваються. Як було зазначено в Посланні Міжнародної комісії юристів Комітету проти катувань з приводу Шостого регулярної доповіді Франції: хоча КК Франції забороняє катування, він не

містить визначення цього злочину... Міжнародна комісія юристів вважає, що така прогалина не сприяє запобіганню катувань та притягненню винних до відповідальності... У Шостому регулярному докладі Франція заявила, що визначення злочину катування можна знайти у французькому прецедентному праві, згідно з яким катування або акти варварства виявляються в матеріальному елементі, тобто вчиненні дії або кількох дій, які є вкрай серйозними, перевищують просте насильство, і завдають потерпілому гострого болю й страждань, а також моральному елементі, який полягає в бажанні принизити людську гідність потерпілого³¹⁵. Втім, на думку Міжнародної комісії юристів, таке визначення дещо не відповідає дефініції тортур, наданій в Міжнародній конвенції проти тортур, наприклад, у частині використання таких словосполучень, як "перевищують просто насильство" або "вкрай серйозні", виходячи з чого, можна припустити, що просто акти насильства, які викликають гострий біль і страждання й підпадають під визначення тортур за Конвенцією, французьким законодавством не забороняються.

Згідно зі ст. 222-1 КК Франції тортури караються позбавленням волі строком на 15 років, окрім кваліфікованих видів.

Обставини, які обтяжують розглядуваний злочин, є подібними до кваліфікуючих ознак умисного вбивства; крім цього до них належать такі: вчинення тортур одним із подружжя або співмешканцем потерпілої особи; вчинення тортур групою осіб; передумисні тортури; тортури із застосуванням зброї.

Іншими кваліфікованими видами тортур є, зокрема, такі, що: вчиняються організованою групою; призвели до смерті потерпілого; спричинили каліцтво або повну втрату працездатності; передують або супроводжують вчинення іншого злочину, окрім звалтування та умисного вбивства. У таких випадках

покарання збільшується до 20, 30 років позбавлення волі або довічного ув'язнення.

2. Акти насильства різної тяжкості.

3. Погроза спричинення фізичної шкоди.

Суб'єктом злочинів проти життя та здоров'я особи згідно з законодавством Франції, окрім фізичної, може бути і юридична особа.

Закон як джерело кримінального права Австралії має свою особливість, викликану Федеральною природою австралійської держави. Законодавство складається із законів (статутів), прийнятих парламентом Союзу і кожним зі штатів, а також з підзаконних актів (делегованого законодавства) федерального уряду, уряду штатів і уряду двох союзних територій. Кримінальне законодавство Австралії характеризується відсутністю однаковості в регулюванні ряду інститутів кримінального права. У 1995 році був прийнятий КК Австралійського Союзу. Він застосовується на рівні Федерації і поширює свою дію на території шести штатів і двох союзних територій. Поки прийнято тільки три глави КК. Перша і друга глава є загальною частиною КК, а третя з них (прийнята під № 8) носить назву «злочини проти людства». В даний час кримінально-правова реформа ще не завершена. Її результатом має стати прийняття ще шести глав Особливої частини КК Австралії. Чотири суб'єкти Федерації мають свої кримінальні кодекси (Квінсленд - 1899 р., Західна Австралія - 1913 р., Тасманія - 1924 р. і Північна Союзна територія - 1983 р.). В інших суб'єктах Федерації діють консолідовані кримінально-правові акти (у Новому Південному Уельсі - Закон про кримінальні злочини 1900 року, в Південній Австралії - Консолідований закон про кримінальне право 1935 року, у Вікторії - Закон про кримінальні злочини 1958 року, в австралійській столичній території - Закон про кримінальні злочини 1900 року). Звичайне право як джерело

кримінального права Австралії застосовується на локальному рівні, в периферійних сільських районах. Його застосовують сільські суди для уточнення окремих елементів складу злочину або індивідуалізації покарання.

Як ми бачимо, кримінальне законодавство Австралії пройшло довгий історичний шлях, перш ніж в 1995 році був прийнятий Кримінальний кодекс Австралії. Слід зазначити, що даний кодекс, на відміну від своїх аналогів у федеративних державах англо-саксонського світу, є уніфікованим актом, що втілює концепцію «один кримінальний закон на всій території».

КК Австралії розглядає шкоду здоров'ю і тілесні ушкодження наступним чином. Шкода означає фізичне пошкодження (короткострокове або постійне) або шкоду психічному здоров'ю людини (короткостроковий або постійний), але не включає той, який викликаний застосуванням сили або впливом і знаходиться в межах того, що розумно прийнято до соціальної взаємодії або життя в суспільстві. Шкода психічному здоров'ю людини включає заподіяння істотної психологічної шкоди, але не включає посилення звичайні емоційні реакції (наприклад, страждання, печаль, побоювання або гнів).

Фізичне пошкодження включає:

- несвідомий стан;
- біль;
- спотворення;
- інфекційну хворобу;
- будь-який фізичний контакт з людиною, якій дана особа могла б розумно відповісти в ситуації, що склалася (незалежно від того, чи дійсно дана особа була впевнена в цьому в той період часу).

Серйозна шкода означає будь-яку шкоду, включаючи сукупний ефект від заподіяння більше, ніж одного з вищевказаних форм шкоди, який:

- а) наражає на небезпеку або створює ймовірність такої небезпеки для життя людини; або
- б) є або найімовірніше стане істотним і тривало зберігається.

Як ми бачимо, КК Австралії досить чітко визначає ознаки заподіяння шкоди здоров'ю. Слід зазначити, що ми зустрічаємося із заподіянням шкоди здоров'ю тільки в разі, якщо мова йде про заподіяння шкоди чиновнику організації Об'єднаних націй, особі, пов'язаній з ним, і публічному чиновнику Австралійського Союзу (ст.71.5; 71.6; 71.7; 147.1 Кримінального кодексу Австралії). Як чинити в разі заподіяння шкоди здоров'ю звичайних громадян, КК Австралії замовчує. Ми можемо тільки припустити, що дане питання врегульовано в прецедентному праві.

РОЗДІЛ 2. ВИДИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я

2.1 Заподіюють шкоду здоров'ю різного ступеня тяжкості: порівняльний аналіз в Україні та зарубіжних країнах

Відповідальність за злочинні посягання на здоров'я людини передбачена в кримінальному законодавстві всіх країн. В силу історичних особливостей в кожній державі законодавці по-своєму регулюють різні аспекти цих суспільно небезпечних діянь. Будь-яке кримінальне законодавство передбачає відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю людини, відрізняючись лише національними особливостями при конструюванні глави, що включає склади розглянутих діянь. Порівняльно-правовий аналіз кримінального законодавства європейських країн доцільно починати з німецького, враховуючи не тільки тісну історичну взаємодію України та Німеччини, а й те, що багато кримінально-правових концепцій свого часу були запозичені саме з німецької правової думки.

У Федеративній Республіці Німеччини в даний час діє Кримінальний кодекс від 15 травня 1871 р., а регулювання розглянутих складів злочинів

відмінно від російських норм. Наприклад, переривання вагітності, геноцид і залишення в небезпеці відносяться до злочинів проти життя. Німецький законодавець детально описує склади, пов'язані з перериванням вагітності, розкриваючи особливості:

- 1) ненаказуємості переривання вагітності (ст. 218 а);
- 2) відповідальності за переривання вагітності без медичного висновку (ст. 218);
- 3) неправильного медичного висновку (ст. 218); порушення лікарського боргу при перериванні вагітності (ст. 218 с); консультації вагітних жінок тяжкої і конфліктної ситуації (ст. 219);
- 4) агітації за переривання вагітності (ст. 219 а).

Безпосередньо до караних діянь проти тілесної недоторканності відносяться:

- 1) тілесне ушкодження (ст. 223);
- 2) небезпечне тілесне ушкодження (ст. 224);
- 3) катування (ст.225);
- 4) тяжке тілесне ушкодження (ст. 226);
- 5) тілесне ушкодження зі смертельним результатом (ст. 227).

Законодавець Норвегії в § 228, 229, 231 кримінального закону вільно звертається з такими категоріями, як насильство, фізичний збиток, тілесне ушкодження. Слід особливо відзначити § 240 і § 241, яким немає аналогів ні в одному Європейському кримінальному законі.

§ 240: «чоловік, який уникає надавати допомогу або підтримку жінці, яка завагітніла від нього у зв'язку з її вагітністю або пологами, яка може обґрунтовано вимагати від нього в обставинах, що склалися, в результаті яких вона може опинитися в нужді або безпорадному стані...».

§ 241: «чоловік, який знає про те, що завагітніла від нього жінка замишляє будь-який злочин, спрямований проти плоду або життя дитини, або яке ставить під загрозу його життя, і не робить ніяких дій, щоб запобігти злочин, підлягає покаранню...».

2.2 Пов'язані з вчиненням неодноразових насильницьких дій, а також не пов'язані із застосуванням насильства

У Республіці Сан-Марино рівень злочинності є вкрай низьким, проте Кримінальний кодекс цієї незалежної держави містить положення, які можуть зацікавити українського законодавця. Згідно ст. 161 КК Республіки Сан-Марино кримінально каранним є залишення новонародженого без турботи за мотивом честі, а ст.165 передбачає кримінальну відповідальність за постачання неповнолітніх шкідливими для здоров'я і загрозливими здоров'ю речовинами. До числа злочинів проти здоров'я відноситься і неповідомлення про осіб, які потребують лікування (ст.166).

Кримінальний кодекс Швейцарії, як і Кримінальний кодекс Республіки Сан-Марино, передбачає відповідальність за видачу неповнолітнім предметів, що загрожують їх здоров'ю (ст.136). Крім того, КК Швейцарії містить ст. 135 «зображення насильства: покаранню підлягає особа, яка виробляє, ввозить, складає, пускає в обіг, рекламує, виставляє, пропонує, показує, надає або робить доступними звукові записи, фотознімки та інші предмети або покази, що не підлягають захисту в силу своєї незначної культурної або наукової цінності, нав'язливо зображують жорстокість щодо людей або тварин і тим самим тяжким чином порушують елементарні цінності.

Кримінальний кодекс Австрії містить ряд норм, що охороняють здоров'я малолітньої, неповнолітньої та беззахисної особи. До їх числа відносяться наступні.

«§ 92. Каткування або недбале ставлення особи до своїх обов'язків по догляду за малолітнім, неповнолітнім або беззахисною людиною.

1) Хто заподіює фізичні або душевні страждання іншій людині, яка перебуває на її забезпеченні або піклуванні і яка не досягла

вісімнадцятирічного віку або є беззахисною внаслідок своєї безпорадності, хвороби або недоумства, той карається;

2) також карається той, хто грубо порушує свої обов'язки щодо забезпечення або піклування такої людини і тим самим, в тому числі з необережності, завдає шкоди його здоров'ю або фізичному або духовному розвитку;

3) якщо діяння спричинило за собою тілесне ушкодження, що супроводжувалося важкими наслідками, що тривають тривалий час, то покаранням є позбавлення волі на строк від шести місяців до п'яти років; якщо діяння спричинило за собою смерть потерпілого, то покаранням.».

«§ 93. Обтяження малолітнього, неповнолітнього або потребує догляду людини.

1) Хто зі злості або з жорстокістю обтяжує іншу людину, залежного від нього або знаходиться на його забезпеченні або піклуванні і не досягла вісімнадцятирічного віку або внаслідок свого стану здоров'я потребує догляду, і тим самим, в тому числі і з необережності, ставить його в небезпеку заподіяння смерті або істотного тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю, той карається.».

Відмінною рисою кримінального закону Голландії є те, що злочини проти здоров'я виділені в самостійну главу, яка називається «фізична образа» (гл. XX). Окрема глава, присвячена тілесним ушкодженням, міститься і в кримінальному Кодексі Іспанії: законодавцем виділені розділи, що стосуються складів, що охоплюють пошкодження плода (Розділ IV) і генетичні маніпуляції (розділ V).

Вважаємо, що статті про генетичні маніпуляції можуть особливо зацікавити українського законодавця.

«Стаття 159.

1. Позбавленням волі на строк від двох до шести років з позбавленням права займатися даним видом діяльності на строк від семи до десяти років караються особи, які з метою, відмінною від лікування або ослаблення

серйозних хвороб або дефектів, маніпулюють людськими генами, що призводить до зміни генотипу.

2. Якщо зміна генотипу відбулося внаслідок грубої необережності, призначається покарання у вигляді штрафу в розмірі від шести до п'ятнадцяти зароблених плат з позбавленням права на заняття даним видом діяльності на термін від року до трьох».

«Стаття 160.

Використання генної інженерії для виробництва біологічної зброї або зброї масового ураження карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права на заняття даним видом діяльності».

«Стаття 161.

1. Позбавленням волі на строк від року до п'яти років з позбавленням права на заняття даним видом діяльності на строк від шести до десяти років караються особи, які зробили запліднення людської яйцеклітини з будь-якою метою, відмінною від мети людського відтворення.

2. Також карається створення ідентичних людських істот шляхом клонування або інших дій, спрямованих на селекцію раси».

«Стаття 162.

1. Особа, яка виробляє штучне розмноження в жіночому організмі без згоди жінки, карається позбавленням волі на строк від двох до шести років з позбавленням права на зайняття публічних посад і професійною діяльністю на строк від року до чотирьох років.

2. Для порушення кримінальної справи по даному злочину необхідна заява потерпілої. Якщо потерпіла є особою неповнолітньою або недієздатною, також може подати заяву її законний представник, родич і прокуратура».

У Франції до злочинів проти здоров'я відноситься склад ст. 222-16: «недоброзичливі телефонні дзвінки або звукова агресія, вчинені неодноразово з метою порушити спокій іншої особи, караються...». Європейський законодавець передбачає кримінальну відповідальність за

заподіяння шкоди в бійці (ст.231 КК ФРН, ст. 133 КК Швейцарії, § 91 КК Австрії, ст. 154 КК Іспанії) і в ході дуелі. При цьому Кримінальний кодекс Республіки Сан-Марино в ст.159 тільки констатує факт наявності кримінальної відповідальності за участь в дуелі, а в Кримінальному кодексі Голландії є п'ять статей, максимально детально регламентують настання кримінальної відповідальності за дане діяння (ст. 152-156).

У кримінальних законах зарубіжних країн простежується загальна тенденція виділення здоров'я людини в самостійний об'єкт кримінально-правової охорони. Слід визнати це результатом еволюційного вдосконалення системи кримінального закону незалежно від історичного шляху розвитку тієї чи іншої держави.

ВИСНОВОК

Таким чином, можна зробити наступний висновок

Поглиблене вивчення сучасного зарубіжного кримінального права та тенденцій його розвитку має велике значення. Звернення до досвіду зарубіжного законотворчості дозволяє представити вітчизняну правову систему в співвідношенні з правовими системами інших держав. Правова картина світу складається з безлічі існуючих і функціонуючих на сучасному етапі розвитку суспільства національних правових систем. Наявність загальних ознак і рис у різних правових систем дозволяє класифікувати їх між собою або поділяти в залежності від тих чи інших загальних ознак і критеріїв на окремі групи або правові сім'ї.

Для держав англо-саксонської системи права характерна пріоритетна роль судового прецеденту, хоча до теперішнього часу, безумовно, діє і велике кримінальне законодавство. Навпаки, в державах романо-німецької системи

провідним джерелом кримінального права є закон. При цьому діють як кодифіковані, так і некодифіковані кримінальні закони. У ряді держав (Франція, Англія, США та ін.) джерелами кримінального права є підзаконні акти, видані виконавчими органами державної влади. Особливе місце серед джерел кримінального права зарубіжних держав займає конституційне законодавств. В ньому нерідко закріплюються найважливіші кримінально-правові принципи (заборона надання кримінальному закону зворотної сили, заборона карати двічі за одне і те ж і ін.) або визначаються ознаки деяких державних злочинів (зради, шпигунства і т. п.). Ряд сучасних держав визнав джерелами кримінального права і міжнародні угоди (Франція, Німеччина, Швеція та ін.).

В даний час кримінальне право багатьох зарубіжних держав піддається інтенсивному реформуванню. Так, нові кримінальні кодекси були прийняті в 1992 році у Франції, в 1994 - в Ємені, в 1995 - в Іспанії, в 1997 - в Польщі. Інші держави обрали шлях прийняття нових редакцій чинних кодексів (наприклад, Німеччина, Швейцарія, Китай). При цьому прийняття нового КК або його нової редакції не завжди свідчить про прогресивні зміни в правових системах (наприклад, КК 1994 року). Дана стаття присвячена аналізу кримінального законодавства про відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю провідних зарубіжних країн, які відносяться до романо-німанської і англо-саксонської правовим сім'ям. Основною ознакою романо-німецької правової сім'ї є її формування на основі римського права. Романо-германська правова сім'я об'єднує правові системи багатьох держав сучасного світового співтовариства. Існує вона на європейській території в країнах Латинської (Італія, Іспанія, Португалія) і романо-німецької (Франція, Німеччина, Швеція) мовних груп. Крім того, до цієї правової сім'ї належать правові системи держав континентальної Європи, Латинської Америки, значної частини Африки, країн Близького Сходу.

Правова система Італії відноситься до континентальної системи, у зв'язку з цим основним джерелом кримінального права Італії є Кримінальний

кодекс. Злочини проти особи передбачені в дванадцятому розділі Кримінального кодексу Італії, що містить три глави. Така структура Особливої частини КК Італії пояснюється тим, що він був прийнятий в період фашистської диктатури 1930 року, коли на перше місце висувалися інтереси держави, а не особистості [2, с.90]. Перша глава «злочини проти життя і особистої неушкодженості» містить склади заподіяння шкоди здоров'ю, побоїв і залишення без допомоги. КК Італії передбачає наступні види злочинів проти здоров'я людини: побої, умисні тілесні ушкодження, тілесні ушкодження, вчинені при обтяжуючих обставинах, необережні тілесні ушкодження, бійки.

КК Італії в ст. 581 розглядає побої, в результаті яких не настає фізична або душевна хвороба. Заподіяння тілесних ушкоджень і нанесення побоїв різняться тільки ступенем тяжкості шкоди. Справа про побої є справою виключно приватного обвинувачення. У ст. 582 КК Італії міститься відповідальність за умисне заподіяння тілесних ушкоджень, що спричинили фізичну або душевну хворобу. В італійській судовій практиці під хворобою розуміється «будь-який анатомічний або функціональний розлад організму людини, навіть локалізований, незначної тяжкості і не впливає на Основні органічні функції, але приводить до виникнення хвороби, що не перешкоджає поверненню потерпілого до роботи» [3].

Відповідальність за злочинні посягання на здоров'я людини передбачена в кримінальному законодавстві всіх країн. В силу історичних особливостей в кожній державі законодавці по-своєму регулюють різні аспекти цих суспільно небезпечних діянь. Будь-яке кримінальне законодавство передбачає відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю людини, відрізняючись лише національними особливостями при конструюванні глави, що включає склади розглянутих діянь. Порівняльно-правовий аналіз кримінального законодавства європейських країн доцільно починати з німецького, враховуючи не тільки тісну історичну взаємодію

України та Німеччини, а й те, що багато кримінально-правових концепцій свого часу були запозичені саме з німецької правової думки.

У Федеративній Республіці Німеччини в даний час діє Кримінальний кодекс від 15 травня 1871 р., а регулювання розглянутих складів злочинів відмінно від російських норм. Наприклад, переривання вагітності, геноцид і залишення в небезпеці відносяться до злочинів проти життя.

Закон як джерело кримінального права Австралії має свою особливість, викликану Федеральною природою австралійської держави. Законодавство складається із законів (статутів), прийнятих парламентом Союзу і кожним зі штатів, а також з підзаконних актів (делегованого законодавства) федерального уряду, уряду штатів і уряду двох союзних територій. Кримінальне законодавство Австралії характеризується відсутністю однаковості в регулюванні ряду інститутів кримінального права. У 1995 році був прийнятий КК Австралійського Союзу. Він застосовується на рівні Федерації і поширює свою дію на території шести штатів і двох союзних територій. Поки прийнято тільки три глави КК. Перша і друга глава є загальною частиною КК, а третя з них (прийнята під № 8) носить назву «злочини проти людства». В даний час кримінально-правова реформа ще не завершена. Її результатом має стати прийняття ще шести глав Особливої частини КК Австралії. Чотири суб'єкти Федерації мають свої кримінальні кодекси (Квінсленд - 1899 р., Західна Австралія - 1913 р., Тасманія - 1924 р. і Північна Союзна територія - 1983 р.). В інших суб'єктах Федерації діють консолідовані кримінально-правові акти (у Новому Південному Уельсі - Закон про кримінальні злочини 1900 року, в Південній Австралії - Консолідований закон про кримінальне право 1935 року, у Вікторії - Закон про кримінальні злочини 1958 року, в австралійській столичній території - Закон про кримінальні злочини 1900 року). Звичайне право як джерело кримінального права Австралії застосовується на локальному рівні, в периферійних сільських районах. Його застосовують сільські суди для уточнення окремих елементів складу злочину або індивідуалізації покарання.

Як ми бачимо, кримінальне законодавство Австралії пройшло довгий історичний шлях, перш ніж в 1995 році був прийнятий Кримінальний кодекс Австралії. Слід зазначити, що даний кодекс, на відміну від своїх аналогів у федеративних державах англо-саксонського світу, є уніфікованим актом, що втілює концепцію «один кримінальний закон на всій території».

КК Австралії розглядає шкоду здоров'ю і тілесні ушкодження наступним чином. Шкода означає фізичне пошкодження (короткострокове або постійне) або шкоду психічному здоров'ю людини (короткостроковий або постійний), але не включає той, який викликаний застосуванням сили або впливом і знаходиться в межах того, що розумно прийнято до соціальної взаємодії або життя в суспільстві. Шкода психічному здоров'ю людини включає заподіяння істотної психологічної шкоди, але не включає посилення на звичайні емоційні реакції (наприклад, страждання, печаль, побоювання або гнів).

Фізичне пошкодження включає:

- несвідомий стан;
- біль;
- спотворення;
- інфекційну хворобу;
- будь-який фізичний контакт з людиною, якій дана особа могла б розумно відповісти в ситуації, що склалася (незалежно від того, чи дійсно дана особа була впевнена в цьому в той період часу).

Серйозна шкода означає будь-яку шкоду, включаючи сукупний ефект від заподіяння більше, ніж одного з вищевказаних форм шкоди, який:

а) наражає на небезпеку або створює ймовірність такої небезпеки для життя людини; або

б) є або найімовірніше стане істотним і тривало зберігається.

Як ми бачимо, КК Австралії досить чітко визначає ознаки заподіяння шкоди здоров'ю. Слід зазначити, що ми зустрічаємося із заподіянням шкоди здоров'ю тільки в разі, якщо мова йде про заподіяння шкоди чиновнику організації Об'єднаних націй, особі, пов'язаній з ним, і публічному чиновнику

Австралійського Союзу (ст.71.5; 71.6; 71.7; 147.1 Кримінального кодексу Австралії). Як чинити в разі заподіяння шкоди здоров'ю звичайних громадян, КК Австралії замовчує. Ми можемо тільки припустити, що дане питання врегульовано в прецедентному праві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савельєва О.А. Судовий прецедент як джерело кримінального права в англо-саксонській правовій сім'ї // Вісник Орловського державного університету. 2008. № 3. С. 109-111.

2. Голованова Н.А. до питання про класифікацію джерел сучасного англійського кримінального права // Журнал російського права. 2014. № 11. С. 96-106.

3. Єсаков Г.А. джерела кримінального права Англії // Lex Russica (Наукові праці Московської державної юридичної академії). 2007. № 4. С. 759-784.

4. Козочкіна І.Д. Кримінальне право зарубіжних держав. Загальна частина: Навчальний посібник. М.: Омега-Л, Інститут міжнародного права та економіки ім. А. С. Грибоєдова, 2003. 576 с.
5. Давид р., Жоффре-Спінозі К. основні правові системи сучасності: Пер.з фр. В. А. Туманова. М.: Міжнар. відносини, 1998. С. 74.
6. Конституції зарубіжних держав: учеб. посібник. 2-е вид., справ. і доп. М.: Вид-во БЕК, 1997. С. 105.
7. Бажанов М.І. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник. - Дніпропетровськ: Пороги, 1992. - 166 с.
8. Богданов Є.В. Сутність і відповідальність фізичної особи // держава і право. — 1997. — № 10. - С. 97-101.
9. Вигодський Л.С. Зібрання творів: в 6 т. / Академія педагогічних наук СРСР. «Педагогіка». - М., 1984. - Т. 4: Дитяча психологія. - 432 с.
10. Кідіна Н. «Законодавство країн Європи про кримінальну відповідальність неповнолітніх» // Право України. — 2000. — № 2. - 3 97-100.
11. Козаченко І.Я., Спасенников Б.А. Питання кримінальної відповідальності і покарання осіб, які страждають психічними розладами, що не виключають осудності // Держава і право, 2001. — № 5. - С. 71.
13. Кононенко В.І., Маляренко В.Т. Злочинність. - К.: Політвидав України, 1988. - 122 с.
14. Коржанський М Й. Кримінальне право України. Частина Загальна: Курс лекцій. - К.: Наукова думка: Українська видавнича група, 1996. - 334 с.
15. Крилова Н. Е.Кримінальне право зарубіжних країн в 3 т. Том 3. Особлива частина: Підручник для вузів / Н. є. Крилова [та ін.]; відповідальний редактор Н. є. Крилова. - 5-е вид., перероб. і дод. — Москва: Видавництво Юрайт, 2020. - 397 с.
16. Крилова Н. Е.Кримінальне право зарубіжних країн в 3 т. Том 1. Загальна частина. Англія. США: Підручник для вузів / Н. є. Крилова, Н.А.

Голованова, і. Д. Козочкін ; відповідальний редактор Н. є. Крилова. - 5-е вид., перероб. і дод. — Москва: Видавництво Юрайт, 2018. - 240 с.

17. Крилова Н. Е. Кримінальне право зарубіжних країн. Загальна та Особлива частини: підручник для магістрів / під ред. Н.Е. Крилової. 4 изд / Н. А. 24. 24. Голованова, В. Н.Єрьомін, М. А. Ігнатова та ін. — Юрайт Москва, 2017. - 1054 с.

18. Майсак в. м.Конституція США в ієрархічній системі джерел американського права / в. м. Майсак, в. м. Шадрін //Правопорядок: історія, теорія, практика.- 2015.- № 2. – С. 62 - 65.

19. Марченко М. М. Загальна теорія держави і права. Академічний курс в 3-х томах. Том 2 / М. М. Марченко . - М.: Зерцало, 2017. — 113 с.

20. Наумов а.в. Кримінальне право зарубіжних держав. Загальна частина: Підручник для вузів / А.В. Наумов [та ін.]. - Москва: Видавництво Юрайт, 2017. - 285 с.

21. Сільченко є.в. Кримінальне право зарубіжних країн : метод. вказівки / сост. Є. В. Сильченко. - Краснодар: КубГАУ, 2016. - 57с.

22. Халімов Д.С. Е. особливості та джерела змагального кримінального процесу Англії та Уельсу / Д. С. Е. Халімов // Modern Science. — 2019.- № 10-3. - С. 242-246.

23. Шестакова С. Д. Кримінальний процес зарубіжних держав. Лекція / С.Д. Шестакова // Юридична наука: історія та сучасність. — 2018. — № 3. - С. 140-151.

24.Юрченко І.А. Кримінальне право зарубіжних країн : Навчальний посібник для магістрантів. - Москва: Проспект, 2015. - 112 с.

